

25

โรคติดเชื้อ

ที่พบบ่อยในผู้ป่วยเอดส์

“ การที่ภูมิคุ้มกันของผู้ป่วยเอดส์
ลดลง จะมีผลทำให้มีโอกาสติดเชื้อ
ฉวยโอกาสหลายชนิด จนทำให้ผู้ป่วย
เสียชีวิตได้ ”

ศาสตราจารย์นายแพทย์สุเทพ จารุรัตนศิริกุล

ภาควิชาอายุรศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90110

โรคเอดส์เป็นโรคติดต่อร้ายแรงที่เกิดจากเชื้อไวรัสที่เรียกว่า *retrovirus* การติดเชื้อไวรัสนี้มีผลทำให้เม็ดเลือดขาวในร่างกายของผู้ป่วยลดลงจนทำให้ภูมิคุ้มกันของร่างกายบกพร่อง การติดต่อของโรคนี้จากคนหนึ่งไปสู่อีกคนหนึ่งสามารถติดต่อได้หลายทาง ได้แก่

1. ทางเพศสัมพันธ์ระหว่างชายกับหญิง หรือชายกับชาย
2. ใช้เข็มฉีดยาร่วมกัน เช่น ในผู้ป่วยฉีดเฮโรอีนที่ใช้เข็มฉีดยาร่วมกัน
3. จากแม่ที่ติดเชื้อไปสู่ทารกในครรภ์

การที่ภูมิคุ้มกันของผู้ป่วยเอดส์ลดลงจะมีผลทำให้มีโอกาสติดเชื้อฉวยโอกาสหลายชนิด จนทำให้ผู้ป่วยเสียชีวิตได้ โรคติดเชื้อฉวยโอกาสหลายชนิดที่พบบ่อยในผู้ป่วยเอดส์ ได้แก่

1. **วัณโรค** เป็นโรคติดต่อร้ายแรงที่พบบ่อยมากในประเทศไทยตั้งแต่ก่อนจะมีการระบาดของโรคเอดส์ ภายหลังการระบาดของโรคเอดส์ยิ่งทำให้วัณโรคเป็นการติดเชื้อฉวยโอกาสที่พบบ่อยมากยิ่งขึ้น จนกลายเป็นการติดเชื้อฉวยโอกาสที่พบบ่อยที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเชื้อวัณโรคที่ดื้อต่อยาปฏิชีวนะ ทำให้มีปัญหาในการรักษาและควบคุมการระบาดของเชื้อวัณโรคในผู้ป่วยเหล่านี้ ในกรณีที่เป็นเชื้อวัณโรคที่ไวต่อยาปฏิชีวนะ ผู้ป่วยจะต้องได้รับยาปฏิชีวนะนาน 6-9 เดือน
2. **การติดเชื้อรา** เป็นการติดเชื้อฉวยโอกาสที่พบบ่อยในผู้ป่วยติดเชื้อไวรัสชนิดนี้ได้ตั้งแต่ที่ยังมีอาการไม่รุนแรงมากนัก จนกระทั่งผู้ป่วยเอดส์ในระยะท้ายที่มีอาการรุนแรง เชื้อราที่เป็นสาเหตุของการติดเชื้อมีหลายชนิด ได้แก่

2.1 การติดเชื้อรา candida ในเยื่อช่องปาก เกิดจากการติดเชื้อราที่มีชื่อเรียกว่า candida สามารถเกิดขึ้นตั้งแต่ในขณะที่ผู้ป่วยติดเชื้อไวรัสที่ยังมีอาการไม่รุนแรงจนกระทั่งในผู้ป่วยเอดส์ในระยะท้ายที่มีอาการรุนแรง การติดเชื้อฉวยโอกาสนี้มักมีอาการไม่รุนแรงถึงกับทำให้ผู้ป่วยเสียชีวิต การรักษาด้วยยาต้านเชื้อราจะทำให้หายจากการติดเชื้อนี้ได้ แต่มักกลับเป็นซ้ำได้อีกหลายครั้งจนทำให้ผู้ป่วยรำคาญ

2.2 ปอดอักเสบจากการติดเชื้อ Pneumocystis carinii เป็นการติดเชื้อราในปอดที่พบบ่อยที่สุดในผู้ป่วยเอดส์ ที่สำคัญที่สุดประการหนึ่ง

คือโรคนี้เป็นการติดเชื้อที่สามารถเกิดขึ้นได้ในผู้ป่วยโรคเอดส์ที่ภูมิคุ้มกันยังไม่ต่ำจนเกินไปนักและเป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้ป่วยเสียชีวิต อย่างไรก็ตามการติดเชื้อรานี้สามารถป้องกันได้ด้วยยาให้ผู้ป่วยรับประทานยาปฏิชีวนะที่สามารถฆ่าเชื้อรานี้ได้เพียงวันละครั้ง ดังนั้น ในปัจจุบันจึงเป็นข้อแนะนำสำหรับผู้ป่วยเอดส์ให้รับประทานยา cotrimoxazole ซึ่งจะช่วยให้ลดอัตราการติดเชื้อนี้ได้เกือบ 100 เปอร์เซ็นต์

2.3 เชื้อหุ้มสมองอักเสบจากการติดเชื้อรา *cryptococcus* เป็นการติดเชื้อราในเยื่อหุ้มสมองที่พบบ่อยเป็นอันดับต้น ๆ ในผู้ป่วยโรคเอดส์ในประเทศไทย ผู้ป่วยเหล่านี้มักมาพบแพทย์ด้วยอาการปวดศีรษะและมีอัตราการตายสูงมากแม้จะได้รับการรักษาด้วยยาต้านเชื้อราก็ตาม

2.4 การติดเชื้อรา *histoplasmosis* เป็นการติดเชื้อฉวยโอกาสที่มักเกิดขึ้นในผู้ป่วยเอดส์ระยะท้าย ๆ สามารถทำให้เกิดการติดเชื้อในกระแสเลือดปอด ต่อม้ำเหลือง เป็นต้น การติดเชื้อรานี้สามารถรักษาได้ด้วยยาต้านเชื้อรา

2.5 การติดเชื้อรา *penicillium* เป็นการติดเชื้อฉวยโอกาสที่พบบ่อยในภาคเหนือของประเทศไทย สำหรับในภาคใต้พบการติดเชื้อนี้ได้แต่ไม่บ่อย ทำให้เกิดการติดเชื้อในกระแสเลือดและอวัยวะต่างๆ ในผู้ป่วยเอดส์ การติดเชื้อรานิดนี้สามารถรักษาได้ด้วยยาต้านเชื้อรา

3. การติดเชื้อไวรัส เป็นการติดเชื้อฉวยโอกาสที่พบบ่อยในผู้ป่วยเอดส์ที่อยู่ในขั้นรุนแรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการติดเชื้อ *cytomegalovirus* ที่มักทำให้เกิดจอตาอักเสบ ถ้าผู้ป่วยไม่ได้รับการรักษาด้วยยาต้านไวรัสที่สามารถฆ่าเชื้อ *cytomegalovirus* จะทำให้ตาบอด การติดเชื้อไวรัสนี้อาจจะแพร่กระจายไปทั่วร่างกายได้ ซึ่งมีอัตราการตายที่สูงมาก แม้จะรักษาด้วยยาต้านไวรัสก็ตาม นอกจากนี้ยังมีการติดเชื้อไวรัสชนิดอื่นที่สามารถเกิดขึ้นได้ในผู้ป่วยเอดส์ เช่น *herpes virus* เป็นต้น

4. การติดเชื้อแบคทีเรีย เป็นการติดเชื้อฉวยโอกาสที่พบได้บ่อยในผู้ป่วยเอดส์สามารถทำให้เกิดการติดเชื้อในอวัยวะต่างๆ เช่น ปอดบวม ท้องร่วง เป็นต้น สามารถให้การรักษาได้ด้วยยาปฏิชีวนะ

จากการติดเชื้อฉวยโอกาสที่พบได้ในผู้ป่วยเอดส์ดังกล่าวข้างต้น นอกจากจะต้องให้การรักษาด้วยยาต้านจุลชีพที่จำเพาะต่อการติดเชื้อแต่ละชนิดแล้ว มีความจำเป็นต้องให้การรักษากการติดเชื้อ HIV ที่เป็นสาเหตุของโรคเอดส์ด้วย ถ้าผู้ป่วยตอบสนองต่อยาต้านไวรัสที่ได้รับจะมีผลทำให้จำนวนเชื้อไวรัสลดลงและภูมิคุ้มกันของผู้ป่วยดีขึ้น ซึ่งจะมีผลต่อการรักษาและป้องกันการติดเชื้อฉวยโอกาสที่เกิดขึ้นด้วย

